

Var. A. D. T. O. M. A.

Collegij Ethici

DISPUTATIO TERTIA

D^r

V I R T U T I S
N A T U R A

In Genere

In Regia & celebri Academiae Christinæ,

P R E S I D E

M. MICHAELE O. VEXIONIO

Iuris & Pol. Prof. Publ. celeberrimo, Præceptore &

Fautore omni honoris & observantiae cultu
perpetim colendo.

R E S P O N D E N T E

ANDREA DANIELIS THRETZIO

Cuprimontano

Publicæ ventilationi ad Diem Februarij 1648.
proposita.

A B O E,

Excusabat Petrus Wald Acad. Typogr. 1648.

Præclarissimo Viro Lato Henrico Gual civili Cupr.
consuli regio prudelissimo, Medicinali et factorijs afer-
num honrandu.

Generosissimo Domino

DN. JOHANNI Berndes

de Strömsberg/Solentunaholm S. Ölna/utriusq; Da-
liax,Cuprimontanorum & Territorij Nääsgård Gubernatori,Ge-
neralis Collegij Metallici vicepresidi, Domino & Mece-
nati meo benignissimo.

Quod Disputationem præsentem nomini tuo G. m^e Domi-
ne inscriberem multa me non obscura moverunt a-
deoq; permoverunt: Nam præterquam quod genere clarus es,
virtutum radijs ipse fulges. Merita Tua in Cuprimontanos
(quæ me vel ideo obstrictum tenent quod ibi natus sum) ut o-
mni voce augustiora, ita eadem deprædicare nunquam desinet
sera posteritas. Non attingo privilegia civitatis, quæ inter-
cessione & solicitatione Tua apud Sacram Regiam Majestatem
illis comparasti. Nec in apricum profero novum Templum,
quod brevi Deo adjuvante justam attingit altitudinem; siqui-
dem te fundatorem & impulsorem agnoscit. Benignitatem
vero & favorem in Musarum cultores nunc commemooro: te-
stis enim est Schola Cuprimontana, testes sunt & ij, qui Scholas
alias & Academias adièrent. Hæc necum diligentissimè per-
pédens, nefas duxi, nullum si gratitudinis signum ostenderem,
quod munusculo hocce chartaceo publicè testari volui. Audax
quidem facinus tantillum Tanto viro offerre, parva tamen Ma-
gnis interdum placere dicunt. Suscipi ergo hoc à Tua G. m^e
fronte serenà: & non tam ipsum donum quam animum donan-
fis aspici; meq; in G. tis Tuæ Albo notari summâ reverentia
cupplex obtestor. Aboæ 15 Januarij 1648.

Generosiss. Tuæ Dignitatæ

Submissus Cliens

ANDREAS D. THRETZIUS Cuprimontanus

COLLEGII ETHICI
DISP. III.

De

VIRTUTIS NATURA
IN GENERE

Respond. ANDREA DANIELIS THRETZIO Capitulare
THESIS I.

Cognitâ Summi Boni excellentiâ degustatâq; Beatisudinis & Felicitatis suavitate, quæ statum designat quo perfectior, tranquillior & jucundior in hoc mundo civiliter dari nequit; stupidus & ignavus imò pessimus es- set, qui omni conatu ad eundem consequendum non contuleret: Quod aliâ quam virtutis viâ & honestatis tramite fieri non posse jam antehac conclusum est. De VIRTUTE igitur prius, præsenti hâc Disputatione, in GENERE; & postmodum de ejusdem speciebus, pro re natâ, agendum erit.

II. Virtutem à viro (alij autem à virore & vigore) communiter deducunt, quod virū maximē congruat: Non tamen ita intelligendo, quasi feminineus sexus à virtute prorsus excludatur; Sed quod à viro, cui natura maiores ut plurimū dotes contulit, magis exigatur. Videtur etiam non incommodé Virtus dici q; virtum tuens; quod virtus homines instar clypei vel scuti contra quosvis exuberantium affectuum insultus aliaq; infortunia tueatur. Sic etiam græci ἡρῷα πάγα τῷ ἀρετῇ à Marte p Synechdochē dixerunt, cum virtus bellica præcipue emineat: Quamvis non minus recte ἀπὸ τοῦ ἀρετῆν deduci possit; quod omnibus placeat, aut certe placere de beat. Germani Eugen d à Eugen / valere; Sicut etiam nostrā-

gentem, potentem sive pollentem significatur.

III. Quanquam autem a sanis vix dubitari videatur virtutem in hominibꝫ etiā in hac vitâ locum habere & inventari; Non defunt tamen planè quæ occini queant; ut pote 1. Respectu virtutis: *Virtus est divinum quid & res perfectissima;* que nisi in immaculato domicilio inveniri nequit; At nullus hominum est immaculatus. E. Unde & Poëtae passim Astram aliasq; virtutes terras reliquias & in cælum sub volasse testantur; 2. A parte hominis; à quo virtutem prorsus exulare corrupta ejusdem natura & ad vitia tantum prona facile evincit: unde & Horat: expressé canit lib. i. Sat. 3.

- - - *Vitijs nemo sine nascitur* - - -

Hinc argt. Quicunq; vitijs scatet, is virtute prorsus destituitur; sed omnis homo vitijs scatet. Ergo

III. Nos nihilominus Virtutem in homine reperiri propter hasce rationes tenemus 1. Homini data & relicta est non modo ratio, tanquam fundamentum virtutis; sed & potentia honeste agendi (que brutis denegata, nec nisi impropriæ & per translationem sive metaphoricæ virtutes eisdem tribuuntur:) positis itaq; causis, effectus etiam ponitur 2. particeps fieri potest homo beatitudinis, quod supra probatum; Ergo etiam virtutis, si quidem hæc est medium ad illam perducens; & posito consequente ponitur antecedens 3. Vitia cadere in hominem extra controversiam est: Atqui tritus est canon: Opposita habent fieri circa idem: E. & virtutem in eundem cadere necesse est. Et 4. ut in re clara breves simus: Exempla atq; specula virtutum luculentissima, que nulli unquam atati defuere, eadam in mortalibus etiamnum inveniri luculentissime evincunt.

¶ Ad objecta sic Resp. i. Virtutem planè divinum quid esse, præsertim si pro omnibus numeris absolutissimâ sumatur; qualem in nullum hominem in hâc mortalitate cadere ultrò fatemur. At de virtute humana, perfectâ tamen in suo genere, nobis sermonem esse satis apparet: quæ licet rario sit, q̄ pp̄e δύσκολα τὰ καλά: inventari tamē posse, ubi animo exactâ virtutis cognitione imbut⁹ fuerit (hæc enim desideriū excitat; cū è cōtra ignoti nullacupido;) res ipsa clarissimis expimētis persuadet. Addi præterea potest virtutem esse divinum quid effectivè, quod Dei donum sit; subiectivè tamen humanum est, quatenus homini inhæret.

2. Ad alterum Resp. vitium interdum denotare habitum vitiosum, interdum n̄avos quosdam seu paraptomata cum virtute facile compatibilia. Poterit enim quis virtute unā vel pluribus inclare scere & excellere, quamvis ab omni nævo circa falia objecta non sit immunis. Quod præterea ad vitia pronus sit homo, non probat nullam virtutem dari; sed sine studio, labore & frequenti exercitio eandem non comparari. *Virtus itaq; quin obtineri possit amplius non dubitamus.*

VI. Est autem VIRTUS h̄ic nobis (non naturalis, qualis in herbis mendendi; non intellectuales quæ impropriè virtutes dicuntur, nec Theologicae & infuse ut Spes, charitas, fides intelliguntur.) prout in Erg. virt. atea definitim⁹: *Promptitudo in homine agendi secundum honestatis normam, quā omnibus affectibus tale injungitur moderamen, ut tranquillus & beatissimus, qui in hoc mundo baberi potest, status obtineatur.*

Quæ definitio licet verbis nonnihil átritâ ista: *Virtus est habitus electi⁹ us in mediocritate consistens, definita quo ad nos sicut vir prudens eam definierit: reipsa tamen parum ab eadem discrepat.* Nostram autem nec præpostero novandi studio, nec vanâ præsumptione moti,

quod intellectus protentamus; propositum: Sed ut paulo clariorem ac dilucidiorum in gratiam Philosophia tyronum adduximus.

VII. Clarius est ac dilucidior cum unusquisque latine linguae prorsus non imperitus, quid promptitudo sit mox assecuratur; quid vero habitus, quid habitus electivus; quid, & quotuples mediocritas, quid vir prudens & prudentia nisi peripateticâ Philosophiâ multum subiectus, capere vix possit. Ut de eo nihil dicamus quod in Aristotelicâ definitione nulla objecti vel subjecti, quae materie rationem hic habent, mentio fiat; cum tamen ad plenam essentia declarationem materie etiam cognitio requiriatur, uti mox exponetur.

VIII. Generis loco in definitione posuimus promptitudinem in homine, quod ne quis remotum esse arguat, subjecta materia & sequentia definitionis verba satis restringunt: eam nimirum intelligi promptitudinem quae in animo est, homini propriâ, quamvis & ea quae inferioribus inducitur facultatibus prorsus non excludatur.

IX. Dicitur insuper promptitudo agendi; ut ab intellegendi saltem, contemplandi & differendi &c. promptitudine, habitibus intellectualibus discriminetur; utque simul externum objectum, actiones humanae, indigitentur. Sicut internum objectum Affectus deinde subjiciuntur, quod virtutis materia (ejusdem quoque, naturâ indicata) inclaret: Denique forma ipsa, honestate sc. & rationis normâ tamenquam specificâ differentiam plenè declaratur. Finisq; tandem qui in practicis principij locum obtinet; subjungitur.

X. Atque ita in definitione omnes omnino cause exprimuntur. Efficiens enim Unitas salis, quae & omnium rerum, Deus opt. Max. supponitur. Particularis vero & proxima virtutum causa (post evpiav bonam & re-

rectam institutionem, *ratio & crebrum exercitium.* Nec obstat, quod actiones virtuosæ virtutum sint effecta; At nihil eiusdem respectu causa & effectus dici potest. Nā *q. Dīst. inter actiones,* quæ prōptitudinē sive habitū virtutis præcedunt & quæ seqvuntur; illæ enim causæ: hæc a. effecta ejusdēmeritò dicuntur.. Neq; est quod obiic: absurdum esse actionem virtuosam sive rectam, habitum virtutis præcedere.. Cum notum sit etiam nondum acquisito habitu, actionem rectam & honestati conformem edi posse; at sine debitis voluptate ac delectatione, quæ nota est habitus acquisiti, sicut dolore & molestia, non dū inducit promtitudinis. Præterea tria est distinctio, inter virtuosum sive iustum aliquid, vel iustum virtuosamq; actionem producere; & inter iuste & virtuose agere: hoc tantum ex habitu procedit; illud verò etiam sine eodem.. Sic Cambyses iustum actionem edidit, iniustum iudicem iuste puniendo; cum tamen cetera iniustissimus ac turpissimus fuerit, conf. Hor. phil. moral. lib.3. c.2. n.9.

XI. *Actiones Humanæ*, quas causas & media, quaten⁹ earūdē frequētatione habit⁹ acquiritur; quaten⁹ v. ipsæ virtutū præceptis ad rectitudinē rediguntur, obiectum Philosophia activæ externum constituimus, quodammodo quidem præcognitæ sunt; multa tamen uberioris declarationis gratia ab Ethicis hic congeri solēt, quæ ad pauca revocabimus. Sunt enim vel Spontaneæ sive voluntaria, quæ nec violentiā externā nec per ignorantiam admittuntur. Sic Jacob suā sponte Iciens & volens Rachelem in uxorem duxit. *Actione invita* ē contra, quando vel ignorantia actionis causa est: ut cum Jacob ad Læam ingressus est, vel externa: si nihil cōserēte ipso ad actionēq; cogitur, Sic cum virgo ista perpulehra ab ursō in sylvam raptata, cum eodem couerſabatur Ioh. M. lib. 18 c. 2. actio virginis respectu planè invita fuit.

XII. Sed obiic: Divisionem istam actionum sufficiētatem non esse, cum detur medium: *Actione sc. mixta*, que simpliciter spectata invita est, finis verò respectu, quem eā in

viribus facili expugnari posse defendant, atq; ita perfectam ab homine etia n in hoc statu peccati obedientiam legi præstari posse. Sed male. Non est igitur mirum Piccolom. atea cit: loco istam opinionem tanto fervore tueri: Et in sensitivo tantum appetitu virtutum atq; vitiorum habitus collocare.

XVIII. Interim tamen negari vix potest: Sensitivum etiam appetitum virtute morali perfici, quamvis non ut prim. Subjectum attamen determinari ut obiectum. Neq; est quod obiiciatur: unam & eandem numero virtutem in diversis potentij s; esse non posse. Cum id ipsum, diverso tamen respectu, fieri nihil prohibeat. Ita libertas arbitrij est radicaliter in intellectu formaliter vero in voluntate, prout tritum est; quin & res una pro diversa consideratione ad diversa rerum genera revocari potest: Sic S.B: quod ratione fundamenti virtutis sc: ad qualitatem referri, absolum non est: ratione actionis, in qua formaliter consistit, in prædicam: actionis recte collocatur; ita habitus agriculturae est quidem in rustico: quin tamen promptitudo quædam in boibus aut equis etiam requiratur, dummodo ritè procedat opus, inficias ire nemo poterit.

XIX. Sed rationes dissipiamus quibus virtutes morales sensitivo appetitui asteri solent, quarum hasce ut præcipuas Burgers dic: ejusdem sententiæ defensor adducit: ideæ. hil. moral. c. II. I. Virtus versatur in edomandis affectibus: At affectus in appetitu Sensitivo sunt non in voluntate. E & virtutes morales. Resp. Nullam esse vel admodum debilem in hoc argt: consequentiam: Virtus domat affectus Ergo hi sunt illius Subjectum in hæsionis. Non magis enim hoc sequitur ac si

ii dixeris: *conatus conseruatur ut etiam in me illius subjectum inhalationis*. Quin firmius concluditur: Virtus occupatur in domandis & coercendis affectibus, E. hi sunt illius objectum seu subjectum occupans; quod utiq; ultrò conceditur.

XX. Secundum argumentum hoc est: Virtus debet in ea animi parte collocari, quæ potest à ratione dissidere: At voluntas semper sequitur rationem E. non potest virtus in ea collocari. Respondetur 1. poscendo propositionis majoris probationem; Non enim tám propterea quod à ratione dissidere possit, quám quod eidem obedire natus sit, virtutis capax est appetitus 2. Resp. sufficere voluntatem indeterminatam esse non solùm ad opposita, verúm etiam in modo bene aut malé agendi. Quicquid autem ita indeterminatum est, illud virtute quæ in ipso resideat, indiget: At qui non appetitus sensitivus, sed ipsa voluntas ita est indeterminata E. Ideo quippe virtutes in potentijs ponuntur, ut quæ de se recte & non recte agere possunt, per illas regulentur ac determinentur. Unde ulteriore dissidentiam necessariā non esse satis manifestū est.

XXI. Tertium fundamentum quo virtutes sensitivo appetitui inesse invictè probare conatur; tale est: Igniculi & semina virtutum sunt in appetitu sensitivo; nam etiam in puerū sese exerunt ante usum rationis. At virtutes & earum rudimenta in diversis subjectis collocare absurdum est. Sed & ad hoc facilis est responsio 1. ad Maj. propositionem dici posset, illam non esse simpliciter veram, cum igniculi & semina virtutum interdum sumantur pro quavis inclinatione & habitudine tēpamēti aut pro virtute metaphoricā: Sic dicimus in Leone esse semina fortitudinis, in formicā igniculos prudentiarū &c: Sed cum hæc forte

minus ad rem faciant, quoniam hic de virtute proprie
dicta agatur. Resp. 2. in pueris exserere sese virtutis
semina sed & simul exserere sese usum rationis. Nisi eosde
plané irrationales, non minori absurditate, statue-
re quis velit; Vix enim dabitur exemplum ejus, qui sine
omni rationis usu virtutis ignes aut semina spargat. Qua-
lis autem in pueris usus rationis, tales etiam virtutes morales,
imperfectiores scilicet & scintillis q: quibusdam emi-
cantes. Atq: sic patet rationes istas non adeo firmas,
quemadmodum primo intuitu apparuerunt. Sed
virtutum moralium subiectum seu materiam in quā es-
se voluntatem: appetitum verò sensitivum obiectum
tantum internum & q: virtutum instrumentum.

XXII. Si enim adhuc obiciatur actiones prodire
foras mediante appetitu: ideoq: ut virtute instructus
sit requiri, & sufficere eum dirigi à rationali facultate. Non
secus ac latē est ad rectam viam tenendum, tramitem
fessori sive equiti aut aurigae notum esse, etiam si eum
eqvus vel ignoret vel tenere nolit. *Ad authoritatem*
Arist: quam Piccolom: alijq: tanti faciunt &c. 1. *Eam ma-*
nifesta veritati præjudicium non facere. 2. *per rō ò oēx̄t̄cōv*
& ἐπιθυμτούσιν seu ἀλογον ipsam voluntatem intelligi,
quaꝝ respectu intellectivæ facultatis haud absurdè talis
dicitur *Conf. Hornei Phil. moral. lib. 3. c. 2. n. 7.* Plura quaꝝ
apud Piccolom: & alios inveniuntur ipsi συζητήσει
reservamus.

XXIII. Quoniam igitur appetitus ille sensitivus,
quem obiectum virtutis fecimus, ipsis affectibus expri-
mitur; ideoq: etiam hic de illis tanquam objecto in-
terno & materia circa quā: sed paucis agēdū erit, saltē qua-
ten⁹ ad virtutis exercitiū spectat. Præsupponim⁹ itaq:
Affect⁹ esse appetit⁹ sensitivi motiones cū nō naturali corporis mu-
tatione,

~~tatione ab cōcepto bono et delectationis p̄cepto~~
malo quod a versatūr & odit, ut conservetur & optabiliōri statu
frustratur. Ita etiam quodvis irrationale animal escam sibi congruentem pro-
sequitur; Verbera & lassiones eodem sensitivo appetitu instigante effugere
conatur. Dux namq; istae sunt huius appetitus facultates concupisibilis
& irascibilis.

XXIV. Ilius objectum est quodvis *delectabile*, *svave*
& *jucundum*: Seu *injucundum* *ingratum* & *acerbum*:
Hujus verò quicquid à boni vel *svaviter* *afficientis* con-
secutione prohibere videtur. Hinc oris nes orientur
affectus virtute cōhibendi: sex in concupiscente, quinq; in
irascente facultate *fese exerentes*. *Amor* est affectus
quo appetitus inclinatur ad objectum bonum; *Deside-*
rium ad rem amatam consequendam: *Gaudium* ad com-
placentiam & quietem in bono adepto: Sin malum
& inconveniens objectum, *Odium* oritur affectus quando idem displicet; *Fuga* ab eodem retrahens & revo-
cans; quæ si non procedit, sed in malo detineatur *tri-*
stitia oritur.. Qui affectus in concupiscente appetitu
inveniuntur, nimirum in *inclinatione*, *motu* aut *quiete*.

XXV. Pari modo in irascente se offerunt *spes* aut
desperatio quæ sunt affectus circa bonum futurum, ardu-
um & difficile; *metus* seu *timor* & *audacia* circa malum
arduū & fututū (circa bonum præsens irascēti appetitus affectus nullus est)
ex malo præsentī arduo ira enascitur. Qui omnes qua-
tenus motus quidam sunt animæ sensitivæ, physices
considerationi directè subsunt; moraliter nec boni nec
mali; Sed quatenus imperio rationis & voluntatis ac-
commodandi hic considerantur.

XXVI. Hic verò ut communiter quæri solet, ita &
ad huc non injuriā quæritur; *An omnes affectus quā tales*
moraliter mali sint adeoq; damnandi? Quod Stoici (exuberan-
tiam tamen, perturbationem Cic. vocat, & inordinatio-

non dubitarunt. Ut autem paucis nos expediamus; ad gravissimum *Theolog. D. Chemnitium* hæsitantem remittimus, qui in loco de peccato orig. pag. m. 541. in hunc modum scribit: Non imaginandum est ex homine omnes affectus tollendos, aut omnes eodem modo damnatos esse, ut phanatici Anabaptistæ jactitant stoicæ doctrinæ. Imo nulla est vita sine motu, sine appetitione, sine aliquibus affectibus. & lex Dei præcipit de Affectibus; Diliges Dominum: Diliges proximum &c; & post pauca: *fuisse in naturâ integrâ affectus: & in Christo fuerunt veri affectus &c.* vid. ips. Nulli proinde dubitamus. Affectus moderatos & non exorbitantes sine virtute esse posse. Et tantum de materia virtutis; Cum pagellarum angustia plura non admittat.

XXVII. *Forma virtutis*, (quamvis nec eandem propriæ dictam habeat, cum qualitates ipsæ sint formæ) ponitur ipsa rectitudine & congruentia ad honestatis & rectæ rationis normam: Sive, quod fermè idem est, laudabilis mediocritas ad vitiola extrema nunquam deflectens.

XXVIII. Neq; hic adeò curiosè inter *μεσότητα και ορθότητα* distingvere necessariū videtur (ut ut aliquā discriminis rationem dari & si subtilius rimeatur, inveniri planè negandū nō sit:) *Quicquid enim laudabilem servat mediocritatem, modum mediūq; tenens; illud etiā debitam servat rectitudinem: & ē contra. Et sicut rectitudo est norma actionum, ita mediocritas; & vitium est qd à debitâ mediocritate recedit, nō sec' ac qd rectitudine destituitur.*

XXIX. *Finis virtutis* & sive cui applicanda est ipse homo; in cuius commodum actiones omnes suscipiuntur, ut beatitudinem adipiscatur: *Finis: δι cujus gratiâ & propter quem, ultimus & absolutus finis est gloria*

gloria Dei, in suo genere summus est, de quo ante di-
ctum, ipsa felicitas seu beatitudo civilis, & iucundissimus in
hoc mundo status (prout definitione etiam innuitur) ad
quem virtus dirigitur & dirigit.

XXX. Quicquid enim ad felicitatem ulla tenus facit, id
omne virtute paratur. Queris voluptatem; in virtuosa
actione summa datur. Cupis honorem; atque virtutem sequitur
honos, ut corpus umbra. Desideras opes; At quotnam
humili loco nati, in adolescetia pauperes, ad magias de-
mum divitias per virtutem honeste pervenerunt. Ad
felicem statum Sanitas & bona valetudo haud parum con-
ducit: Quin & ipsa virtute paratur & conservatur.
Quis enim nescit, ut reliquias taceamus, Temperantiam
bonae valetudinis nutrit em esse? Et quod amplius est, ut fe-
lici conjugio, optatis liberis fruaris Virtus haud parum
confert: & sic de similibus. Patet itaque nihil quod ad
felicitatem facit virtute non parari. Sed de hisce in
superioribus plura.

XXXI. Nunc de virtutis moralis sc: divisionibus,
& quatuorplex illa sit, paucis etiam differemus. Ubi
primum notamus antiquam illam Zenonis & aliorum
priscorum Philosophorum, immo ipsius quoque Socratis &
Platonis opinionem, unicam scilicet esse virtutem: adeo ab-
surdum non esse. Nimis quatenus est una recta ra-
tio virtutem dirigens; quo sensu etiam Pythagoreus pru-
dentia omnium virtutum mater indigitatur. Atta-
men: ut ut omnes virtutes morales commune genus com-
munemque differentiam genericam sc: habeant, specifica-
cas nihilominus atque proprias formas ex diversis subje-
ctis diversisque operationibus petitas habere, atque ita plu-
res species dari minimè negandum. Quod si non esset
otius ibi superest: in B. 2. nai arud. ann. 14. p. 14. se-

sequeretur eum qui una posset virtute, nulla destitui: hoc autem experientia refutat.

XXXII. Dividuntur insuper sive distinguntur Virtutes vel gradibus vel specie: Illo modo in imperfetam sive inchoatam, qualis Tolerantia, continentia: perfectam, qualis antea in genere descripta fuit; eminentem sive Heroicam, qualis castitas Josephi; Fortitudo bellica GUSTAVI, Alexandri, &c.

XXXIII. Nota & Trita est illa Ciceronis lib. i. off. Virtutum divisio in quatror species, Prudentiam, Iustitiam Fortitudinem & Temperantiam; quas vulgo cardinales virtutes nuncupant. Quae nec plane reiscienda, nec per omnia approbanda videtur, cum non satis appareat quomodo omnes inferiores virtutes ad easdem accurate & sine confusione revocari queant. In Platonis autem doctrinâ fundari videtur qui quatror statuit animæ partes sive facultates; 1. rationale, quam in cerebro, collocavit, à Prudentiâ dirigendam; 2. Irā in pectore per Fortitudinem 3. Concupiscentiam in hepate; Temperantia, moderandam. Ex quibus omnibus concurrentibus & benè concordantibus, dum svis oritur harmonia seu concentus 4. Iustitiam extare docuit lib. 4. de rep. sed & hanc suo loco relinquimus.

XXXIV. Dispescit Aristoteles omnes virtutes morales in undecim species, sc. Fortitudinem, Temperantiam, Liberalitatem, Magnificentiam, Modestiam, Magnanimitatem, Mansuetudinem, Veracitatem, Comitatem, Urbanitatem & Justitiam; quem numerum atq: ordinem virtutum non pauci Ethicorum mordicus tuerentur.. Nostamen salvo semper cordatiorum judicio, insufficientiam istius enumerationis facile ostendi posse putamus, huic in modum: In quacunq: divisio-

ne aliquæ vera species existat, & quæcumque per illam
singvuntur, illa divisio non est sufficiens; Sed in illâ Arist.
id contingit, E. Major est clara bona enim distributio o-
mnes partes seu species enumerabit. Minor ex seqq.
manifestior evadet: ubi non omnes illas enumeratas
specie distingui docebitur: Si enim Modestia &
magnanimitas specie distingvuntur, quod hæc circa ma-
iores, illa circa minores honores occuppetur, cur nouæ
Fortitudo & Temperantia quæ circa majora vel mi-
nora pericula, dolores aut voluptates versatur &c. Pi-
etatem verò in sequenti disputatione & virtutem Ethicam
esse probabitur cum brevitas hic non sinat.

XXXV. Nos igitur potius virtutes dividimus in e-
as quæ vel Deum respiciunt, ut *Pietas*: Vel nos ipsos ut
Temperantia &c. Vel alios ut justitia &c. prout in pro-
gressu patebit.

XXXVI. Cognitâ sic virtutis naturâ, quid ejus op-
positum sit vitium facile dispalefecit: nimirum prom-
ptitudo malè agendi &c. Contraria enim contra-
riorum sunt consequentia. Quemadmodū igitur habitus
virtuosus statim naturâ hominibus non inest, ita nec
vitiosus: ut uero inclinationem ad malum ex vitiosa
naturâ adeste cum gemib⁹ fateri necessum habeamus.

XXXVII. Hinc igitur consequitur non ideo sta-
tim vitiosum esse hominem, prætè loquendo, qui ex
imbecillitate aut præter intentionem affectibus abre-
ptus aliquid delinquit, quem mox sequitur dolor & pœ-
nitentia: Sed eum qui cum promptitudine, delectatio-
ne & voluptate malè agit, propriè & habitualiter vitio-
sum esse.

XXXVIII. Opponuntur autem *Vitia* quo ad ob-
jectorum latitudinem magis sibi invicem quam Vir-
tuti:

caueretur cum aut unius patre ut pater, vici et usque; ut nimium audere & nimium timere; Ratione autem sui ipsius magis discrepant; cum toto, quod dicitur, genere dissent: Fortitudo enim est virtus; audacia vero & timiditas vicia sunt.

XXXIV. Cautè igitur inter illa extrema tanquam periculosisssimos scopulos, Scyllam & charybdim, navigandum:

*Nam mala sunt vicina bonis; errore sub illo
Pro virtio virtus crimina sèpè tulit.*

Et ab illo virtio, ad quod natura magis propendemus, accuratius cavendum & declinandum erit. Sic virtutis tramitem servare & in arcem felicitatis intromittiabitur. Atq; hac pro re natâ de *VIRTUTI NATURA*, in genere hac vice, posita sufficiant.

COROLLARIA.

I.

Virtutes & vicia temperamenti seqvuntur.
Quoad inclinationem, non quoad complemen-
tum solùm & remotam; non ut proximam dispo-
nentem.

2. Potest eadem actionis species à diversis personis edi, hic virtuose ibi viciose. Ita Magistratus licet hominem propter delicta occidit: Privatus non item. Hic largius, requirente id corporis constitutione, exeat temperantiae limites non egressus. Alius eadem sumens mensura in virtu est. Hic decem thaleros dans liberalis est; ille avarus. Et sic consequenter,



Ad Præstantissimum ac Politissimum
DN. ANDREAM D. THRETTZIUM
Theologiæ & Philosophiæ Studiosum
indefessum, de Naturâ Virtutis docté

D I S P U T A N T E M .

I.

F^{elices} quorum Virtus præcordia tentat,
Feliciores vinculo quos continet;
Felicissimi erunt, qui cum Virtute perennant,
In orbe pessimis scatente moribus:
Tu felix queris, felicior invenis istam,
O Docte Thretzi, persevera firmiter
Hac duce tu fueris sic felicissimus olim,
Quæ te coronâ cinget usq; lauræ.

II.

S^ete Tugend man vom taugen nennet/
Dabey man gute hertzen kennet;
Wer mit dersell'n nicht geziert
Ein'n Taugenicht ihn Titulirt:
In ewrem hertz'n Herr H N E Z Zannitz
Die Tugenden hab'n ihren sitz;
Die leuchten her/aus ewrem Sinn
Erwartend mit der zeit Gewinn/
Euch zum besten zu ruh'm/vnd ehr'/
Zur Seligkeit; Was wolt ihr mehr?

Honoris morū ergo L.M. q; mittebam.

S A M U E L G. H a r t M a n /
Sch. Ab. Rector.

Præstantissimo & Doctissimo
DN. ANDREÆ THRETZIO Cuprimontano,
Philosophia & vera virtutis cultori impigerrimo de vir-
tute in Genere doctè differenti

Πόλλοι μὲν ποιοῦσι δὲ υκδὲν χρῆσιμον ἔθλον,
Καὶ γέ συνοῦνται πρὸς τὰ τε γέ & μὴ ἀξια γέ ὄντα,
Οὐδὲ λογιζόμενοι κεῖνον θέσθωτα μάταιον:
Αὐτὰς προσφιλὲς Αὐδρέας με γέ ὄμοχώριε χρῆσε,
Πάμπαν χρῆσιμον ἔθλον καὶ ποῦνόν τε λάβετοε,
Καὶ γε καλῆς ἀρετῆς ἐνεκέντε τε γε ξύμφερον ἔχθος.
Ενγέ ἂ τρίζει μον τὸ σκηνεῖται γέ ἐμμενε τάχτη
Τῆς ἀρετῆς σαθερῶς, τὰθλον νοὶ γέ ἀξιον ἐξεῖς.

Patriotæ & amico suo per dilecto
amoris ergo, festinus ac
lubens adiecit

JOHANNES M. TOBETIUS W. manus.

Ad eundem Humanist.

DN. RESPONDENTEM,

Sympatriotam, amicum singularem

Ardua quævis virtus decus immortale paratur,
Sacrī à musis, munera bella capis.
Præside præclaro celsam concende cathedram,
ANDREA THREZI, fundeq; ab ore sonos.
Quidq; siet virtus monstra conamine docto,
Ut tibi contribuat præmia digna Sophis.
Pergito sic porró frater charissime THREZI,
Quò fias patrij, non leve nomen agri.

Honoris & amoris ergo

ERICUS A. GODENIUS VVestmannus.